

GÜMÜŞHANE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SAYI 9 EKİM 2021

GÜMÜŞHANE REHBERLİK ve ARAŞTIRMA MERKEZİ EĞİTİM DERGİSİ

İMTİYAZ SAHİBİ

Taner ŞİMŞEK

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

EDİTÖR

Hüseyin SARI

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı

İÇİNDEKİLER

**3 ÖZEL EĞİTİMDE
TEKNOLOJİ KULLANIMI**
Ali BIÇAKCI
Özel Eğitim Öğretmeni

7 SAĞLIKLI YAŞAM
Cihat TAŞKIN
Psikolojik Danışman

9 WILSON HASTALIĞI
Funda ÇITLAK
Özel Eğitim Öğretmeni

11 HİDROSEFALİ
Hacer BALKİ
Özel Eğitim Öğretmeni

13 APERT SENDROMU
Kübra YİĞİT
Özel Eğitim Öğretmeni

**14 İLK ÖZEL EĞİTİM OKULU
DERSAADET BÎZEBÂN MEKTEBİ**
Onur ÇAKIR
Özel Eğitim Öğretmeni

16 KAYIP ZAMANIN ÇOCUKLARI
Özge AVCI TOPRAK
Psikolojik Danışman

**18 OTİZMLİ PROFESÖR DOKTOR:
TEMPLE GRANDİN**
Rıdvan TILU
Özel Eğitim Öğretmeni

19 SİBER ZORBALIK
Sibel BOZBAŞ ELAMAN
Psikolojik Danışman

**21 ERGENLİK DÖNEMİ YALNIZLIK
DUYGUSU**
Sinan KARAKUŞ
Psikolojik Danışman

ÖZEL EĞİTİMDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

2019 yılının sonlarında Çin'den hızlı bir şekilde yayılan Koronavirüs (Covid-19) salgını, dünya genelinde önemli değişimlere neden olmuştur. Dünya genelinde sağlık, ekonomik, sosyal ve pedagojik bakımdan birçok farklılık meydana gelmiştir. Salgın nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiş, Türkiye'de ve Dünya genelinde milyonlarca öğrenci uzaktan eğitim yoluyla çevrimiçi olarak eğitim görmeye başlamıştır. UNESCO (2020) verilerine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında 188 ülkede okullar kapanmış ve dünya genelinde öğrenci nüfusunun %92'sini (1,576,021,818 öğrenci) etkilemiştir. Okulların kapanması, eğitim-öğretim sürekliliğinin sağlanabilmesi için başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere, eğitim paydaşlarına birçok zorluk meydana getirmektedir. Ülkeler eğitim sistemlerini devam ettirip ayakta tutmaya zorlamakta, yeni bir eğitim sistemi şekillenmekte ve kesintisiz kaliteli bir eğitim-öğretime devam etmek için büyük bir dijital ulaşım ve teknolojiye bağlıdır.

Bilgi çağı adı verilen içinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda dünya genelinde bilgi ve teknolojiye meydana hızlı gelişmeler bilgi toplumu kavramının önem kazanmasına neden olmaktadır. Teknoloji sürekli gelişimine devam eden bir yapıdır. Eğitim sistemi de böyle dinamik bir yapıya sahiptir. Eğitim sisteminin baş aktörlerinden olan öğretmenler de değişen dünyada kendilerini sürekli yenilemeleri ve gelişmeleri takip etmeleri gerekmektedir. Teknoloji alanda gerekli yeterliklere sahip olan öğretmenler de eğitim sisteminin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Teknolojinin eğitimde önemli bir yer edinmesi ile birlikte, sınıflarda eğitim-öğretim teknoloji destekli olarak sürdürülmeye başlanmıştır. Eğitimde teknoloji desteği bireysel özellikler olarak farklılaşan ve farklı öğrenme özelliklerine sahip öğrencilere yönelik uygun eğitim öğretim materyalleri oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Teknoloji ve teknolojik uygulamalar günümüzde çeşitli alanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Eğitim de bu alanlardan biridir ve öğretmenler, eğitim-öğretimde teknolojiyi kullanmaktadırlar. Son yıllarda teknolojiye ileriye ve gelişmeler, sınıf içinde teknoloji kullanımını gerekli bir hale getirmiştir.

Teknolojilerin eğitime dahil olmasıyla beraber sınıflarda yürütölmekte olan öğretim süreçleri teknoloji desteğini almaya başlamıştır. Teknoloji destekli ortamlar, farklı bireylerin özelliklerine göre yardımcı teknolojilerin şekillendirilmesini amaç edinmektedir. Yardımcı teknolojiler ayrıca öğretimde seçilen yöntemlerin özel gereksinimli bireye uygun olarak uyarlanması sağlamakta ve öğretim ortamlarını zengin, kolay erişilen, uyarlanabilmesi mümkün, etkili ve verimli bir hale getirmektedir. Yardımcı teknolojiler sayesinde öğrencinin başarı, ilgi ve motivasyon düzeyi de artış göstermektedir. “Yardımcı teknoloji; Özel ihtiyaçları olan kişilerin öğretimlerini kişiselleştirmek, bağımsızlıklarını arttırmak ve yaşam kalitelerini artırmak için kullanılan özel bir araç, hizmet ve yöntemdir”. Bir başka deyişle yetersizlikten etkilenmiş olan bireyin, eğitimde, meslek alanında, gündelik hayatta ve sosyal yaşamda karşısına çıkabilecek sorunları ortadan kaldırmak, yeteneklerinin gelişimini sağlamak ve var olan düzeylerinden en üst verimi almalarına imkan sunan araçların kullanılmasıdır. Yardımcı teknoloji olarak kullanılan tekerlekli sandalye, mobil yardımlar, protez, ortez, görsel yardımcıları, işitme cihazları, sesli ve görsel materyaller, özelleştirilmiş bilgisayar donanımları ve programları, bireyin hareket, görme, işitme ve iletişim yeteneğinde artış göstermelerini sağlamaktadır.

1. Düşük Düzeyde Yardımcı Teknolojiler

Bu kategorideki yardımcı teknolojik araçların elektronik fonksiyonu bulunmamaktadır. Görsel kartlar/resimli semboller, görsel çizelgeler, kalem tutacağı, uyarlanmış kalem ve çalışma kağıtları, Görsel zamanlayıcılar (timer), çeşitli kavramları içeren tak-çıklarlar, okuma büyüteçleri, fosforlu işaretleyiciler ve kalemler, uyarlanmış makas ve sayfa çevirme aparatı düşük düzeyde yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

2. Orta Düzeyde Yardımcı Teknolojiler

Bu kategorideki yardımcı teknolojik araçlar genelde pil ile çalışan düşük düzeydeki akıma sahip araçlardır. Zamanlayıcılar, okuma kalemleri, konuşan hesap makineleri, ses kayıt cihazları orta düzeyde yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

3. Yüksek Düzeyde Yardımcı Teknolojiler

Bu kategorideki araçlar elektronik araçlardır. Tablet ve bilgisayarlar, akıllı telefonlar, akıllı tahtalar, akıllı saatler, akıllı bileklikler, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, taşınabilir cihaz uygulamaları, dijital kitaplar, mobil uygulamalar ve bilgisayar yazılımları yüksek düzeyde yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir. Özel Eğitim ve Yardımcı Teknolojiler Bireylerin gereksinimlerine göre farklı türlerde yardımcı teknoloji araçları kullanılmaktadır.

A. Görme Engelliler İçin Yardımcı Teknolojiler

Büyük baskılı yazıcılar, ekran okuma programları (JAWS, Window-Eyes, Teknoses vb), kabartma klavye ve ekranlar, elektronik mesajlaşma sistemleri, video ve televizyon yayınlarının sözel aktarımı, ekran okuyucular uygun ulaşılabilir web siteleri, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar, dijital ekran büyüteçleri, uzak görüntüleme büyüteci, sesli uyarı sistemleri, braille klavye ve yazıcı, yazı (braille) tabletleri ve yazı (çivi) kalemleri, optik karakter tanımlama (optical character reader: OCR), akıllı gözlükler, dokunsal saatler görme engelliler için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

B. İşitme Engelliler İçin Yardımcı Teknolojiler

Alt yazılı televizyon programları ve videolar, fax, okuma ve yazma becerileri için bilgisayar destekli öğretim, C-pirint, FM sistem (telsiz), Neeck-loop sistem (daha uygunfiyat), kulak cihazları, koklear implant, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar, kulak içi işitme cihazları, görsel ve fiziksel uyarıcılar, ses tanıma yazılımları, konuşma cihazları işitme engelliler için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

C. Otizmlı Bireyler İçin Yardımcı Teknolojiler

Yardımcı iletişim araçları, simölasyon, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar otizmlı bireylerin eğitimlerinde kullanılan teknolojilere örnek olarak verilebilir.

D. Zihin Engelliler İçin Yardımcı Teknolojiler

Görsel çizelgeler, hatırlatıcılar, sesli kitaplar, sözcük denetleyiciler, dijital asistanlar, robotlar, ekran ve metin okuma yazılımları, zihin engelli bireyler için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilmektedir.

E. Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Yardımcı Teknolojiler

Farklı biçimlerde öğretim sağlayan ya da öğretime destek olan CD ve DVD'ler, elektronik kitaplar, kelime işlemeleri, inspiration ve timeliner gibi planlayıcılar, elektronik kaynaklar, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar öğrenme güçlüğü olan bireyler için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

F. Dil Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler İçin Yardımcı Teknolojiler

Tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar, yardımcı iletişim araçları, dijital ve sentez cihazlar (kayıtlı ses ve yapay ses üreten), yazıdan seslendirme (texttospeech: TTS) dil konuşma bozukluğu olan bireyleri için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

G. Ortopedik Engelliler İçin Yardımcı Teknolojiler

Klavye monitör yerleşimi için çevresel uyarlamalar, klavye uyarlamaları, intellikeys gibi alternatif klavyeler, düğme kullanılarak evre kontrolü, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar, switch ve tarama çözümleri, Kinect Rom sistemi: ses, kafa, ayak, ağız ve gözle kontrol, ortam kontrolü gibi araç gereçler ortopedik engelli bireyleri için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

H. Üstün Yetenekli Bireyler İçin Yardımcı Teknolojiler

Web 2.0 araçları, içerik geliştirme ve yönetim sistemleri, artırılmış gerçeklik uygulamaları üstün yetenekli bireyler için kullanılan yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

I. Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Bireyler İçin Yardımcı Teknolojiler

Destekleyici teknolojide mikro anahtar (Microswitches) sistemleri, konuşma üreten cihazlar aracılığıyla yazma teknolojisinde de ses algılayan sensörler, uyarlanmış kişisel temizlik materyalleri, iletişim panoları, oryantasyon sistemleri ağır ve çoklu yetersizliği olan bireyler için kullanılabilecek yardımcı teknolojilere örnek olarak verilebilir.

Yardımcı Teknoloji Kullanımının Yararları

Yardımcı teknolojiler özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına göre (görme, işitme, okuma, yazma, akademik, sosyal ve iletişim) becerilerinin gelişimine destek vermekte ve bağımsız yaşama becerilerinde kolaylaştırmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin bilgileri daha kolay, hızlı ve kalıcı olarak öğrenmelerine imkan sağlamaktadır. Yardımcı teknoloji kullanımıyla birlikte öğrenme süreci daha etkili olmakta ve öğrencilerin etkinliklere katılımı arttırılabilmektedir. Aynı zamanda yardımcı teknolojiler öğrencilerin öğrenmesini ve öğrendiklerini hatırlamasını kolaylaştırmakta ve tekrara imkan tanıyan bir öğrenme ortamı sağlamaktadır.

Arttırılmış gerçeklik gibi uygulamalar sayesinde sosyal ortamlara katılmakta sorun yaşayan bireylerin bu sorunlarının giderilmesinde yardımcı olduğu söylenebilir. Özel gereksinimli bireylerin iletişim becerilerine katkı sunmasından ve özgüven sağlayıcı etkilerinden de bahsedilebilir. İçinde yaşadığımız çağın gerektirdiği gibi yaşamak için teknolojik araçlar ile geleneksel eğitimin ötesinde farklı beceri ve davranışların öğretilmesine, zaman ve mekan sınırının ortadan kaldırılmasına imkan tanır.

Yardımcı teknoloji kullanımı sadece özel gereksinimli bireyler için değil bu bireylerin eğitimcileri açısından da farklı faydaları vardır. Yardımcı teknolojiler hızlı ve etkili bir öğrenme sağlayarak öğrencilerin motivasyonunu ve başarısını artırır. Bu da öğretmenlerin hem daha iyi motive olmalarını ve eğitimden aldığı verimin artışını beraberinde getirir. Öğrencilerin gelişim süreçlerinin takibi de yardımcı teknolojiler sayesinde daha kolay olmaktadır. Bununla beraber öğretim için ayrılan zamanın kısalmasıyla da öğretmenlere öğrencilerin sorunlarıyla daha fazla ilgilenme fırsatı sunar ve yardımcı teknoloji kullanan öğretmen kişisel ve mesleki açıdan da kendisini geliştirme fırsatı bulur. Gerek duyulması halinde teknolojiyi kullanma açısından daha verimli olmak için uzmanlarla çalışma ve işbirliği yapma deneyimi de kazanabilir.

Kaynaştırma/bütünleştirme ve evrensel tasarımın öneminden yola çıkarak başta özel gereksinimi olan bireyler olmak üzere tüm bireylerin bilgiye ulaşımını kolaylaştıran bir ortam hazırlama son zamanlarda giderek önem kazanmaktadır. Teknolojinin eğitim ortamlarına girmesi ile birlikte sınıf ortamlarında yürütülen öğretim süreçleri teknoloji destekli yürütülmeye başlanmıştır. Teknoloji destekli eğitim ortamları öğrenenlerin özellikleri doğrultusunda ilgi ve motivasyon arttırıcı bir öğrenme deneyimi sağlamaktadır. Günümüz dünyasında özel gereksinimi olan bireylere yönelik pek çok farklı beceri, davranış ve kavram öğretiminde teknoloji destekli öğrenme ortamları oluşturulabilir. Özel gereksinimi olan bireyleri, bağımsız yaşama hazırlamada gerekli olan teknolojilerden biri de yardımcı teknolojilerdir. Yardımcı teknolojiler özel gereksinimi olan bireylerin yetersizlik türüne göre görme, işitme, okuma, yazma, sosyal ve iletişim becerilerini desteklemekte ve bağımsız yaşam becerilerini kolaylaştırmaktadır. Bu durum bireylerin hedeflenen bilgileri daha kolay, kalıcı ve hızlı bir şekilde öğrenmelerine olanak tanımaktadır.

Öğretmenlerin Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Öğretime Etkisi

Özel eğitim alanında çalışan öğretmenleri özel gereksinimli öğrenciler için günlük yaşam becerileri, sosyal beceriler, fiziksel beceriler ve akademik becerileri öğretirken birçok yardımcı teknolojiden faydalanmaktadırlar. Ancak bu yardımcı teknolojilerin amacına uygun kullanılabilmesinde öğretmenlerin bu konudaki tutumları oldukça önem taşımaktadır. Öğretmenlerin yardımcı teknolojileri verimli kullanımı ile bu teknolojilere göstermiş oldukları olumlu tutumlar paralellik göstermektedir. Yardımcı teknolojilere karşı olumlu tutum sergileyen öğretmenlerin, yardımcı teknolojilere öğretim planlarında daha çok yer verdikleri, eğitim sürecinde yardımcı teknoloji kullanımına daha çok önem verdikleri görülmektedir.

SAĞLIKLI YAŞAM

GÜVENLİ GIDA

Gıda güvenliği, gıda kaynaklı hastalıklara sebep olan faktörlerin ortadan kaldırılması için yapılması gereken, gıdaların tüm üretim sürecini kapsayan (hazırlama, işleme, saklama) ve tüketiciye sunulmasını içeren bir süreçtir. Kendinizin ve çocuklarınızın güvenli gıda ile buluşması için aşağıdaki konulara dikkat edebilirsiniz:

- Çocuğunuza gıdaların son kullanma tarihlerini kontrol etmeyi öğretin.
- Sağlıklı gıda tüketiminin vücut için önemini vurgulayın.
- Yediklerinizi seçerken, hijyenik koşullarda üretilmiş olmasına dikkat edin.
- Hijyenik gıdalar (temiz, hastalık üretebilecek etkenlerden arındırılmış) tüketin.
- Tükettiğiniz ürünlerin doğal olmasına ve sağlıklı koşullarda üretilmesine dikkat edin.
- GDO'lu ürünlerden uzak durun. (GDO: Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar)
- Yiyecek alırken; renk, koku ve tazeliği değerlendirin.
- Sağlıksız, katkı maddeli ürünlerden kaçının.
- Çiğ ürünleri iyice yıkamak gerekir, onları yıkamayı ihmal etmeyin.
- Yıkama işlemini, akan suyun altında mümkünse yiyeceği ovalayarak gerçekleştirin.
- Seyyar satıcılardan açıkta satılan yiyecek almayın.
- Organik gıdalar tercih edin.
- ISO 9001 ve HACCP/ISO 22000 kalite ve gıda güvenliği belgeleridir. Üretilen gıdaların tüketicilerin taleplerini karşılama, kalite ve güven açısından iyi olduğunu gösteren iki belgedir. Ambalajlı ürünlerin üzerinde bu belgelerin logosunu arayın.

VÜCUT KİTLE İNDEKSİ

Vücut kitle indeksinizi biliyor musunuz? Vücut kitle indeksi (VKİ), vücut ağırlığının (kg), boy uzunluğunun metre cinsinden karesine bölünmesiyle hesaplanır.

80 kg ve 1.75 metre boyu olan birinin vücut kitle indeksini hesaplayalım.

- Boy uzunluğunun karesini alalım:

$$1.75 \times 1.75 = 3.06$$

- Vücut ağırlığını elde ettiğimiz sayıya bölelim:

$$80 : 3.06 = 26.14$$

Bu kişinin sağlık durumunu aşağıdaki tablodan inceleyelim. Bu kişi 26.14 vücut kitle endeksi ile şişmanlık öncesi (pre-obez) grubuna girmektedir.

Vücut ağırlığı	VKİ
Zayıf	<18,5
Normal	18,5-24,9
Şişmanlık öncesi	25-25,9
1.Derecede Şişman	30-34,9
2.Derecede Şişman	35-39,9
3.Derecede Şişman	40 ve üstü

HASTALIKLARDAN KORUNMA

Hastalık, sağlığı yıpratıcı etkenlerin vücudun savunma unsurlarına ve tamir kabiliyetine üstün gelerek olağan işleyişi bozmasıdır. Vücudunu tanıyan kişi uyku, iştah gibi alışkanlıklarındaki değişiklikleri fark ederek doktora başvurabilir. Ne kadar erken teşhis konursa tedavi imkânları o kadar fazla olur.

Hastalıklardan korunmak için ;

- Kendinizi stresten koruyun.
- Ailenizde kronik bir hastalık varsa kontrollerinizi aksatmayın.
- Sağlıklı beslenin.
- Sizin için sağlıklı olan ortamlarda çalışın.
- Bol bol temiz hava alın.
- Acil durumlara hazırlıklı olun.
- Hastalık gelmeden aşı olun

Kaliteli bir uyku için;

- Gün boyunca olabildiğince hareket edin.
- Akşamları hafif yemekler tercih edin.
- Kahve ve kola gibi kafeinli içecekleri özellikle uykuya yakın tercih etmeyin.
- Karanlıkta uyuyun.
- Akşam erken yatın. Sabah erken kalkın.
- Uyandıktan sonra tekrar uyumayın

HASTALIKLARI YÖNETEBİLMEK

Şeker hastalığı, kalp yetmezliği, astım, kronik böbrek yetmezliği gibi sürekli ilaç kullanımı veya ömür boyu periyodik takip gerektiren hastalıklara kronik hastalıklar denir.

Kronik hastalıklarla başa çıkabilmek için;

- Genetik açıdan riskliyseniz düzenli olarak kontrollerinizi yaptırarak hastalığın erken teşhis edilmesini sağlayabilirsiniz. Yaşam tarzınızı doktor tavsiyesine göre düzenleyin.
- Motivasyonunuzu arttırmak için yol arkadaşları ve destekçiler edinin.
- Sigara, alkol ve bağımlılık yapan maddelerden uzak durun.
- Düzenli uyuyun.
- Düzenli tıbbi kontrollerinizi ihmal etmeyin, ilaçlarınızı aksatmayın.
- Bir hastalık günlüğü tutarak başardığınız hedefleri ve şikâyetlerinizi kaydedin.
- Bilimsel yöntemlerle kanıtlanmış bilgilere kulak verin.
- Doktorunuzun önerdiği diyet ve egzersiz programlarına uyun.
- Hastalığınızdan korkmayın, onunla birlikte yaşamayı öğrenin.
- Enfeksiyonlardan korunun.

SAĞLIKLI MEKÂNLARDA YAŞAMAK

Yaşam alanlarının sağlıklı olmasına ve bunun sürekliliğine dikkat edilmelidir.

Sağlıklı bir ev ortamı için;

- Evinize dair her şeyin beden ve ruh sağlığını etkilediğini hatırlayın.
- Evinizi düzenli olarak temizleyin.
- Mutfak hijyeni için öncelikle sağlıklı ürünler tercih etmeye çalışın.
- Meyve, sebze, yumurta, et gibi pişmemiş çiğ ürünleri kullanmadan önce mutlaka iyice yıkayın.
- Çöpleri zamanında atın.
- Ellerinizi, yiyeceklerinizi yıkadığınız lavaboda yıkamayın.
- Özellikle tuvalet, banyo ve mutfak temizliğine dikkat edin.
- Tuvalet temizliğinde kullanılan temizlik araçlarını başka bir yerde kullanmayın.
- Nevresim, çarşaf ve örtüleri sık sık yıkayın.
- Evi sık sık havalandırın.
- Dışarıdan geldiğinizde ellerinizi yıkayın, elbiselerinizi değiştirin.
- Alerji yapabilecek maddeleri evde bulundurmayın.
- Evde sigara içmeyin, içilmesine asla izin vermeyin

WILSON HASTALIĞI

Wilson hastalığı (WH) bakır metabolizma bozukluğuna bağlı olarak gelişen otozomal resesif geçişli bir hastalıktır. Etkilenen kişilerde karaciğer ve beyin başta olmak üzere pek çok organ bakır birikiminden etkilenebilir.

Adını 1912 yılında bu hastalığı ilk kez tanımlayan Samuel Alexander Kinnier Wilson'dan alan Wilson hastalığı göz, beyin, karaciğer ve diğer hayati organlarda yüksek oranda bakır birikmesine neden olan ve nadir görülen resesif (çekinik) geçişli genetik bir hastalıktır. Hastalık tedavi edilmezse, organ yetmezliğine yol açabilir.

Normalde sağlıklı bir bireyde bakır gerektiği kadar emilir ve fazla miktardaki bakır safra aracılığıyla atılır. Ancak, Wilson hastalığına sahip kişilerde bakır emilimi düzgün bir şekilde gerçekleşemediği normalden daha fazla gerçekleştiği için vücutta tehlikeli oranlarda bakır birikir. Wilson hastalığı erken teşhis edilirse tedavisi mümkün olan bir hastalıktır.

WILSON HASTALIĞI KİMLERDE GÖRÜLÜR?

Ailede Wilson hastalığı öyküsü olan kişilerin özellikle birinci dereceden bir akrabasında (ebeveyn, kardeş ya da çocuk) bu hastalık varsa, Wilson hastalığına yakalanma riskinin çok yüksek olduğu söylenebilir. Wilson hastalığı genellikle 5 ila 35 yaşlarındaki hastalarda tespit edilir, ancak hastalık daha genç ya da daha yaşlı bireyleri de etkileyebilir.

WILSON HASTALIĞI GÖRÜLME SIKLIĞI NEDİR?

Wilson hastalığı; genellikle vücut içerisinde bakırın birikmesiyle nadir görülen, kalıtsal bir rahatsızlıktır. Rahatsızlık her 60 bin kişinin içinden 1 kişide görülmektedir.

WILSON HASTALIĞININ KOMPLİKASYONLARI NELERDİR?

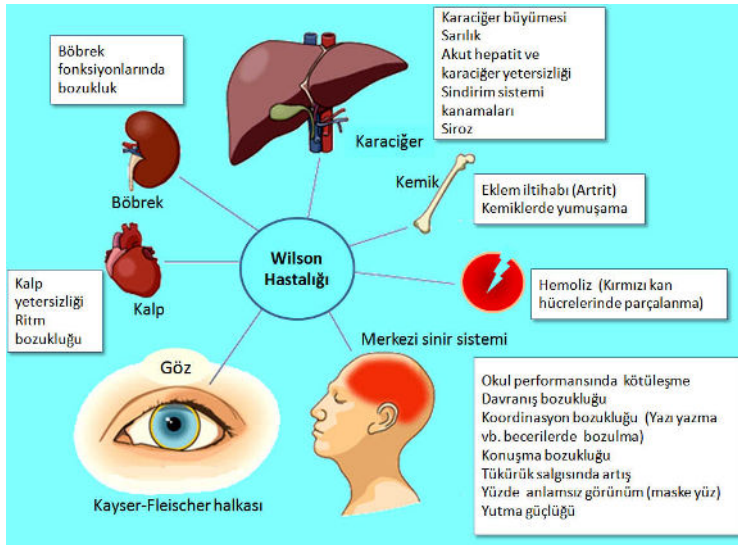
AKUT KARACİĞER YETMEZLİĞİ

Wilson hastalığı, hiçbir belirti göstermeden akut karaciğer yetmezliğine yol açabilir. Wilson hastalığına sahip kişilerin yaklaşık %5'i hastalığın ilk teşhis edildiği dönemde akut karaciğer yetmezliği bulgularıyla karşımıza çıkabilir.

Wilson hastalığına bağlı akut karaciğer yetmezliğine sahip kişilerde, akut böbrek yetmezliği ve hemolitik anemi adı verilen anemi çeşidine sıklıkla rastlanır.

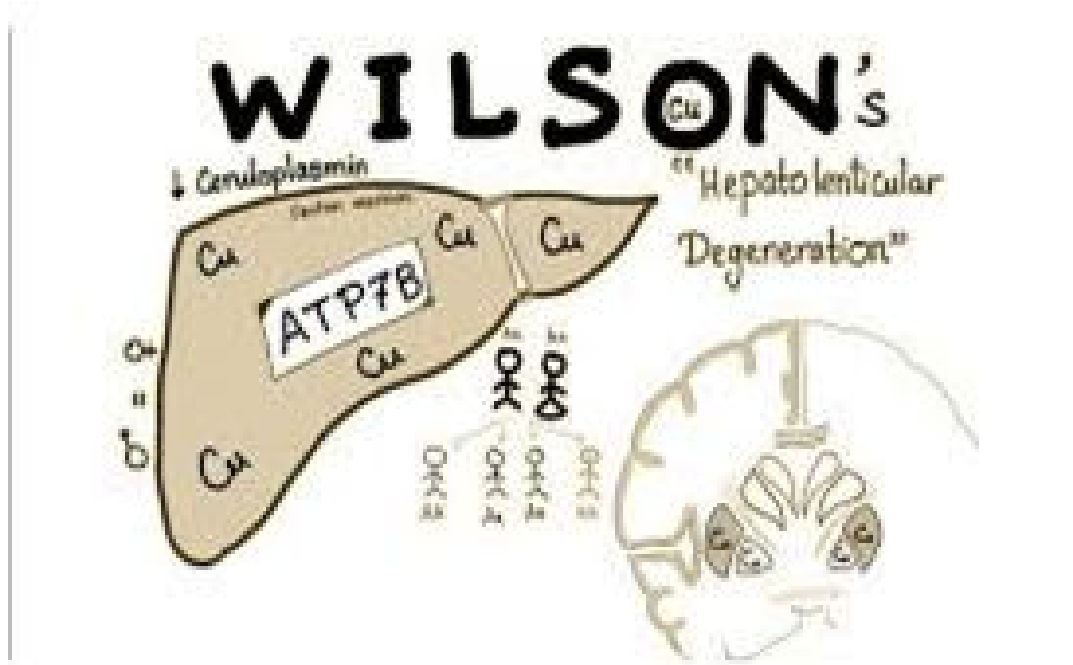
SİROZ

Wilson hastalığının sebep olduğu diğer bir komplikasyon da sirozdur. Bu hastalıkta, skar dokusu sağlıklı karaciğer dokusunun yerini alır ve bu durum karaciğerin normal fonksiyonlarını yerine getirmesini engeller. Skar dokusu ayrıca karaciğerdeki kan akışını kısmen engellediği için siroz kötüleştikçe karaciğer yetmezliğe de ortaya çıkabilir.

Wilson Hastalarının yüksek bakır içeren şu gıdaları tüketmeleri önerilmez:

- Kurutulmuş meyve, karaciğer, mantarlar fındık kabuklu deniz hayvan, çikolata, multivitaminler , çikolata
- İlaçlara yanıt vermeyen karaciğer yetmezliği olan hastalarda karaciğer nakli düşünülebilir.

WILSON HASTALIĞININ BELİRTİLERİ NELERDİR?

- Yorgunluk hissi
- Mide bulantısı ve kusma
- İştahsızlık
- Karaciğerde ağrı
- İdrar renginin koyulaşması
- Dışkı renginin açılması
- Sarılık
- Kaslarda sertlik
- Titreme ya da kontrolsüz hareketler

- Psikoz
- Kaygı
- Ruh halinde ani değişimler
- Hemolitik anemi
- Kemik ve eklem sorunları
- Böbrek ile ilgili sorunlar
- Kalp ile ilgili sorunlar
- Pankreas ile ilgili sorunlar
- Tırnaklarda mavimsi renk değişikliği
- Erken osteoporoz

WILSON HASTALIĞI NASIL TEDAVİ EDİLİR?

Wilson hastalığının tedavisinde genellikle vücuttan fazla bakırın atılmasını sağlayan ilaçlar ve bağırsaklarda bakır emilimini düzenlemek için çinko kullanılır. Wilson hastalığına sahip kişilerin tedavisinin ömür boyu süreceği unutulmamalıdır. Tedavinin yarıda kesilmesi akut karaciğer yetmezliğine neden olabilir. Doktorlar, tedavinin nasıl ilerlediğini kontrol etmek için düzenli olarak kan ve idrar tahlilleri isteyebilirler.

Wilson hastası hamile kadınların hamilelik boyunca Wilson hastalığı tedavisine devam etmesi büyük önem taşır. Bu anlamda, hamile kadınlar için daha düşük dozda ilaçlar tercih edilebilir. Fetüsün az miktarda bakıra ihtiyacı olduğu için, ilaçların dozu düşürülerek bakır emilimi olması gereken seviyede tutulabilir.

HİDROSEFALİ

Hidrosefali, beyinde ve beyin çevresinde aşırı sıvı birikmesi sonucu kafatasının büyümesine ve basınç artışına neden olmaktadır. Hastalığın ismi “su” ve “kafa” anlamına gelen Latince sözcüklerden oluşur. Çocuklarda görülen ve doğuştan gelen hidrosefali ileri yaşlarda da ortaya çıkabilmektedir.

Hidrosefalinin Nedenleri

Bazı durumlarda hidrosefali doğuştan gelebilmekte, genetik olabilmekte veya hamilelik sırasında oluşabilmektedir. Olası nedenleri şunlardır:

- Omurga kemiklerinin sağlıklı bir şekilde kapanmaması sonucu gelişen doğumsal anomaliler,
- Genetik bir anormallik,
- Kızamıkçık gibi hamilelik sırasında görülen bazı enfeksiyonlar.
- Hidrosefali ayrıca bebeklerde, yeni yürümeye başlayan çocuklarda ve daha büyük çocuklarda şu nedenlerle ortaya çıkabilmektedir:
- Özellikle bebeklerde görülen menenjit gibi merkezi sinir sistemi enfeksiyonları,
- Erken doğan bebeklerde doğum sırasında veya doğumdan kısa bir süre sonra beyin içi kanamaları,
- Doğumdan önce, doğum sırasında veya doğum sonrasında meydana gelen yaralanmalar,
- Kafa travması,
- Merkezi sinir sistemi tümörleri.

Hidrosefali Belirtileri:

Hidrosefalinin bebeklerde ve çocuklarda belirtilerini ayrı ayrı ele almak gerekmektedir.

Hidrosefalinin Bebeklerdeki Belirtileri:

- Bebeğin bingıldağında yumuşak şişlik,
- Bebeğin baş çevresinde artış,
- Nöbet geçirme,
- Tiz çığlık atma,
- Beslenme düzeninin kötüleşmesi,
- Sinirli olma,
- Bebeklerde hareketsizlik,
- Kusma,

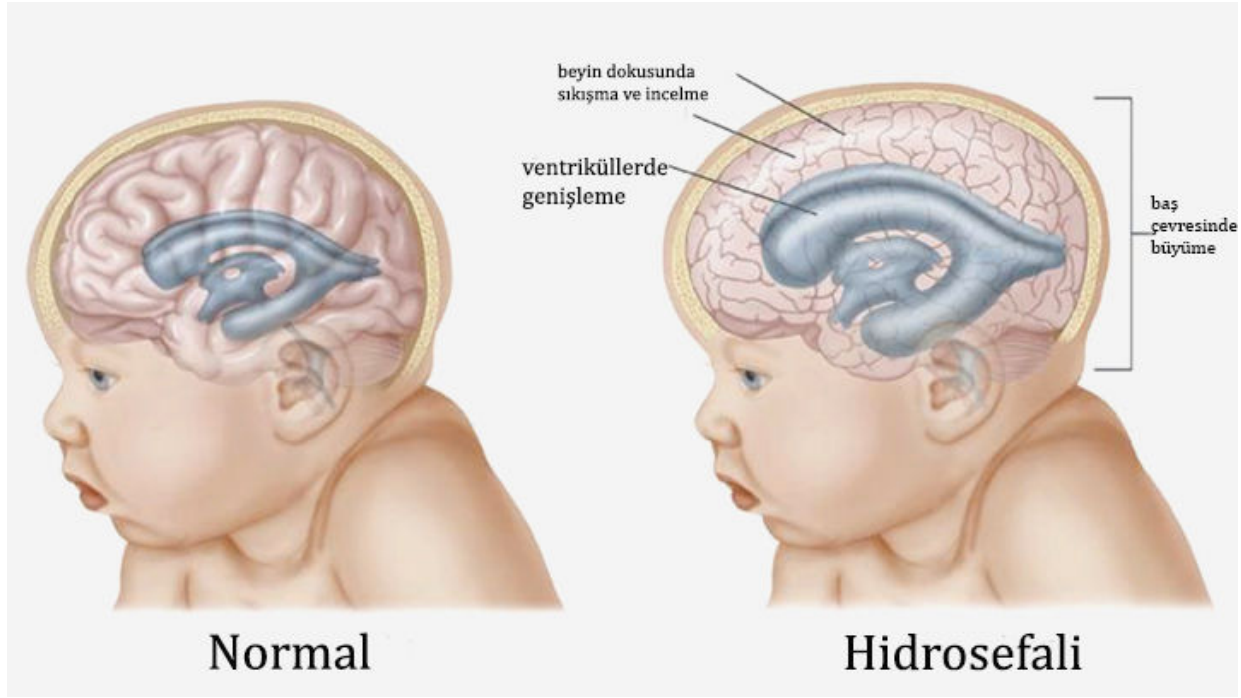
Hidrosefalinin çocuklardaki belirtiler:

- Başın anormal büyümesi
- Baş ağrısı
- Bulantı
- Kusma
- Ateş
- Çift görme
- Huzursuzluk
- Yürüme ve konuşmada gerileme
- İletişim bozukluğu
- Duyu – motor fonksiyonlarda kayıp
- Nöbetler
- Zihinsel algılamada zorluk

Daha büyük çocuklarda uyanık kalmada veya uyanmada zorluk görülebilir. Çocuğun başının büyük olması hidrosefali hastalığının olduğunu göstermez.

Hidrosefali Tanı Yöntemleri

Hidrosefali hamilelik sırasındaki testlerle tespit edilebilir. Gebelikteki rutin ultrason testinde bebeğinizin beyin gelişimini takip edilir. Genişlemiş karıncıklar (ventiküller) ya da beyindeki boş alanlar gibi sorunlar ultrasonda görünür. Eğer bebeğin beyinde bu sorunlar varsa başka testler yapılarak tanı daha net konulur. Doğumdan sonra çocuk doktorunun yapacağı rutin muayeneler sırasında baş çevresi gibi fiziksel ve motor gelişim takip edilir. Ayrıca ailedeki hastalık öyküsü alınır. Bebeğinizin baş çevresi ayına göre olması gereken sınırları aşıyorsa, çeşitli tetkiklerle hidrosefali durumu araştırılır. Beyin Tomografisi, Manyetik Rezonans Görüntüleme, Beyin Ultrasonografisi ile bebeğinizin beyni ayrıntılı olarak görüntülenir.

Hidrosefali Nasıl Tedavi Edilir?

Hidrosefali tanısı anne karnında koyulabilse de, bebek doğana kadar tedaviye başlanmaz. İlaç tedavisi mümkün değildir ve cerrahi girişimlerle hidrosefali tedavi edilir. Hidrosefali tedavi edilmezse ölümcül olabilir. Hidrosefali tedavi yöntemi seçimi; sıvının dolaşmasını engelleyen tıkanıklığın nedenine, hastalığın şiddetine, hastanın yaşına ve genel sağlık durumuna bağlıdır. Doktorunuz aşağıdaki tedavi yöntemlerinden birini seçebilir:

- 1.Şant Yerleştirme:** Çoğu durumda, cerrahi olarak bir şant yerleştirilmektedir. Şant, bir drenaj sistemidir. Doktor tarafından tüpün bir ucu beyne ve diğer ucu göğüs veya karın boşluğuna yerleştirilmektedir. Fazla sıvı beyinden ve daha kolay emilebileceği tüpün diğer ucundan dışarı akıtılmaktadır. Böylece fazla sıvı boşaltılmış ve kafa içi basınç azaltılmış olmaktadır. Şant implantı tipik olarak kalıcıdır ve düzenli olarak izlenmesi gerekmektedir.
- 2.Ventrikülostomi:** Şant takılmasına alternatif olarak ventrikülostomi adı verilen bir işlem gerçekleştirilebilir. Bu, ucunda kamera olan bir tüp ile beyne girilmesi, buradaki kulakçıkta bir delik açılması ve tıkanıklığın giderilmesidir. Böylece beyin sıvısı beyinden ayrılacak, o delikten geçerek kan dolaşımı ile emilmiş olacaktır.

Hidrosefali Sonrası Fizyoterapi:

Hidrosefali sonrası bebek ve çocuklarda, beyindeki basıncın artışı nedeniyle fiziksel problemler oluşabilmektedir. Hidrosefaliden sonra oluşan bu problemler, motor gelişimini denge ve koordinasyonunu ve bunun gibi birçok fonksiyonunu etkileyebilmektedir. Bu nedenle hidrosefaliden sonra fizyoterapi desteğinin uzman bir ekip tarafından sağlanması önemlidir.

Hidrosefalisi Olan Çocuklara Verilmesi Gereken Diğer Destekler:

Hidrosefali tanısı konan çocuklar riskli bir grupta değerlendirilir ve bu nedenle tüm gelişim alanlarının dikkat ile değerlendirilmesi ve bu konuda titiz davranılması gerekmektedir. Hidrosefali tanısı koyulmuş çocuklarda fiziksel ve bilişsel becerilerin takibi ve desteği sağlanmalı rutin değerlendirmeler yapıp aileye durum hakkında bilgi verilmelidir. Hidrosefali tanısı koyulan çocuklarda erken müdahale desteği verilmesi önemlidir.

APERT SENDROMU

Apert Sendromu, genetik bir bozukluktur ve kafatası-organ anormallikleri grubu altında sınıflandırılmaktadır. Apert sendromu, ebeveynler tarafından çocuğa aktarılabilir veya yeni bir oluşum olabilir. Yaklaşık olarak her 160.000 – 200.000 doğumda bir görülmektedir.

Apert Sendromu, kafatasında, yüzde, el ve ayak parmaklarında kusurlu gelişimlerle karakterize edilir. Kafatası normal biçimde gelişmemiş, yüz basık ve çökük görünümde, el ve ayak parmakları birbirine kaynamış biçimdedir. Normal bir çocukta kafatası bir çok parçadan oluşmakta ve her biri eşit biçimde gelişimini sağlayarak yetişkin kafatasına dönüşmektedir. Apert Sendromlu çocukta ise bunun tersine bu parçaların birbirine kaynama durumu ve gelişmemesi söz konusudur. Bu durum beynin büyümesi ile birlikte kafatası içinde artan basınca neden olmaktadır.

Erken müdahalede basıncı azaltmak için kafatası kemiklerini birbirinden ayırma operasyonu yapılmaktadır. Bu erken müdahalede çocuğa normal bir yüz görünümü vermek için kafatası şekillendirilmesi de yapılmaktadır. El ve ayak parmaklarının bitişik oluşu ve kafatası problemleri Apert Sendromunu diğer benzer sendromlardan ayırmaktadır. Baş parmak bazen avuç içine kaynamış veya serbest olabilmektedir. Fonksiyonunu arttırmak için parmakları birbirinden ayırma operasyonu yapılmaktadır. Bazen 5 ayrı üniteye ayrılabilen veya ayrılamamaktadır. Bu şekil bozukluğunun derecesine bağlıdır.

İdeal olarak Apert Sendromunun tedavisi doğumdan itibaren çocuğun ihtiyaçları belirlenerek yapılır. Bütün disiplinlerin eşlik ettiği işbirlikçi bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ekip plastik cerrahlar, konuşma terapistleri, psikologlar, ortodontist ve öğretmenlerden oluşabilir. Takımın amacı çocuğun sahip olduğu bozukluğu gidermenin en uygun çözümlerini bulmaktır. Cerrahi girişimin 6-9 ay arasında yapılması önerilir. Çünkü ilk altı aylık dönemde kemik yapıları daha kırılgandır ve şekil verilmesi güçtür. Apert sendromlu olgularda solunum güçlüğü, solunum yolu enfeksiyonları, uyku apnesi, beslenme güçlüğü olabilir.

Araştırmacılara göre, yaşlı babaların çocuklarının bu az görülen kemik hastalığıyla doğma riski yüksektir. Erkekler yaşlandıkça sperm hücrelerinin genetik yapısının bozulma riski artar. Böylece, babalar genetik bozuklukları çocuklarına iletebilirler. Bu hastalık İngiltere’de doğan 70 bin çocukta birinde görülür. FGFR2 adlı gendeki bozukluklar bu sendroma neden olur. Oxford Üniversitesi’nden araştırmacılar genlerdeki bozulmanın sık görülmediğini, fakat sperm üretiminde büyük etkileri olduğunu buldular. Sperm üreten hücreler yapan kök hücrede genetik değişiklikler olunca, çok hızlı bölünerek zamanla yumurtalıkta zarar görmüş genin kopyalarının çoğalmasına yol açtığı belirtilmektedir.

Zihinsel yetersizlik hastaların önemli bir kısmında vardır. Yapılan bir çalışmada, vakaların %52’sinin IQ’sunun 70’den az olduğu bulunmuştur. Klinik olarak önemli derecede sosyal problemler, konuşma güçlükleri ve dikkat eksikliği de sıkça rastlanmaktadır.

İLK ÖZEL EĞİTİM OKULU DERSAADET' BÎZE BÂN MEKTEBİ

İstedik ki bu yazımızda her geçen gün daha ileriye taşımaya çalıştığımız eğitim öğretim bayrağının biraz Osmanlı zamanındaki durumuna bakalım. Türkiye'nin ilk özel eğitim okulunun nasıl açıldığını ve işleyişini kısaca inceleyelim. Okullaşmanın da öncesinde 19. yüzyıl'a kadar engelli vatandaşların yaşantılarına kısa bir göz atalım. Onların örgün eğitime kavuşmalarının ilk adımını birlikte anlamaya çalışalım.

Osmanlı Devleti, 19. yüzyıla kadar eğitim öğretim sistemine engelli vatandaşlarını dahil edememiştir. Bu açıdan maalesef Avrupalı devletlere kıyasla üç yüz yıl gecikme yaşanmıştır. 16. yüzyıl Avrupa'sının özel eğitime yönelik büyük yatırım ve çalışmaları olmuş ve bu durum artarak devam etmiştir. Avrupalıların yaptıkları çalışmalar elbette geçmişini temize çıkartmayacaktır. Her ne kadar Osmanlılar eğitimde ve yatırımda zamanı yakalayamamış olsalar dahi hiçbir zaman için engelli bireyleri 'Tanrı' nın cezası' olarak görmemişlerdir. Devletin bekasını milletin refah düzeyinde gören devlet, onlara "Allah'ın emaneti" olarak bakmıştır.

Tam bir Selçuklu mirasçısı olan devletin, sarayında ve hassas kurumlarında her zaman görev alabilen grup işitme engelli bireyler olmuştur. Hanedan üyelerine ve devlet adamlarına hizmet etme görevi özellikle kendilerine verilmiştir. Hiç şüphesiz konuşulan meselelerin sır olarak kalıp, dışarıya aktarılmaması bunun en büyük gerekçesini oluşturmuştur. Devlet yıkılana kadar uygun görülen yerlerde bu anlayış hep devam etmiştir.

Bilinir ki saray içerisinde görev alacaklar önce Enderun Mektebi'nde eğitimden geçirilirdi. İşitme engelli bireylerin eğitiminde ve sarayın diğer kısımlarında iletişim kurabilmek için kalıplaşmış bazı bedensel hareketler geliştirilmişti. Kendi içerisinde tutarlılığı olan bu hareketler usta-çırak ilişkisi içerisinde yıllara deveran etmiştir. Bu sebeple bir kısım uzmanlar tarafından dünyada 'işaret dili' konuşulan ilk yerin Osmanlı Sarayı olduğu söylenmektedir.

İşitme engellilerin padişahla gezilere katılmak, emirlerini ilgililere ulaştırmak gibi görevleri de vardı. Belki de en dikkat çeken görevleri cellatlık yapmış olmalarıydı. Öyle ki mahkûmun son anına şahitlik edecek olmaları kendilerine verilen görevin en önemli gerekçesiydi.

Görme engelli bireylere gelindiğinde ise bir kısmı Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezberleyerek hafızlık yapmaya çalışırlardı. Dini tören ve merasimlere katılır, toplum içerisinde yer alırlar, hayata tutunurlardı.

Osmanlı'dan öncesinde olduğu gibi zihin engelli vatandaşlar tıbbi açıdan ele alınmıştır. Darüşşifalarda dikkat çeken terapi yöntemleriyle sağlık bulmalarına gayret edilmiştir. Onlara müziğin uygun makamları ve su sesi dinlettirilir, hekimler tarafından belirlenen bir kuşu beslemek de rehabilite yöntemleri arasında yer alırdı.

Genel olarak sosyal yardımlar, bazı vergilerden muafiyet, mukayese yeteneği olmayanlara cezai işlemekten uzak tutma gibi haklar da verilmiştir. Sınırlı sayıda kaynaklardan öğrenebildiklerimizi kısaca anlatmaya çalışsak da Osmanlıların hiçbir zaman engelli bireyleri ötekileştirmedeği, her halükârda keyfiyetlerini arttırmak için çabaladığını görmekteyiz. Yapılan çalışmaların okullaşma boyutunda yeterli olduğunu söyleyemeyiz hatta dünya geneline baktığımızda özellikle Avrupa devletleri nazarında oldukça geri kaldığı da anlamaktayız.

Nitekim 16. Yüzyıldan itibaren özel eğitimde büyük ilerlemeler yapan başta Avrupalı devletlerin 19. Yüzyılın ilk zamanlarında; 556 İşitme Engelliler Okulu, 4.000 öğretmen ve 36.000 öğrencisi eğitim sistemine dahil olmuştur.

Nihayet İkinci Abdülhamit Han devrine gelindiğinde özel eğitim için en önemli adımın, "Sağır, Dilsiz ve A'mâ Mektebi" diğer adıyla Dersaadet Bîze Bân Mektebi 'nin açıldığını görüyoruz. Avrupa'daki özel eğitim çalışmalarını yakinen takip eden Ferdinand Grati, devletin bu alandaki eksikliğini bir rapor ile arz etmesi üzerine bakanlık harekete geçmiştir. Kurucu müdürlük görevi Grati Efendi'ye verilerek 30 Eylül 1889 yılında açılan okula önce işitme engelli öğrenciler kabul edilmiş iki yıl sonra da görme engelliler alınmaya başlanmıştır.

Okula cinsiyet ve din farkı gözetmeksizin öğrenci kaydı alınmıştır. İlk yıl 30 olan okulun mevcudu ikinci yıl 45'e çıkmıştır. Genel itibariyle yüksek mevkilerde görev yapanların çocukları gelebilmiştir. Yatılı programa geçmek için çaba sarf edildiyse de başarılı olunamamıştır. Dolayısıyla öğrencileri, İstanbul içinden ve okula yakın yerlerde yaşayan ailelerin çocukları olmuştur.

Öğrencilerin okula gidiş gelişlerinde, at ve araba sürücülerine karşı güvenliği için kırmızı renkte forma giymeleri kararlaştırılmıştı. Diğer husus ise biri işitme diğeri görme iki öğrencinin kol kola girerek yürümeleri sağlanmış ve yetersizlikleri ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Bu şekilde yürüyenleri gören halk, bunların özel eğitim öğrencisi olduklarını zaman içerisinde anlamış ve toplumsal farkındalık da sağlanırmıştır.

Okula 7 ila 10 yaşları arasında öğrencilerin kayıt olunması amaçlanmıştır. Eğitim süresi 8 yıl olan okulda öğrenciler belirli bir eğitimi aldıktan sonra bir sanat dalına yönlendirilmiştir. Velilerden eğitim öğretim için belirli miktarda ücret alınmış fakat maddi durumu olmayanlardan talep edilmemiştir.

Okulun müdürlüğünü yapan Grati Efendi öğrencilerin derslerine de girmiştir. Avrupa'da öğrendiklerini yanındaki öğretmenlere de öğretmek Fransız İşaret Dili alfabesini Osmanlı Alfabesi'ne uyarlamıştır. Bu alfabe Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yeni alfabeye uyarlanarak kullanılmaya devam edilmiştir. Görme engellilerin eğitim çalışmalarının da kabartma harfler materyal olarak kullanmıştır.

Derslerde sade ve açık bir üslup seçilmiş fakat o dönemde sıkça kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin öğretimi pek mümkün olmamıştır. Öğrencilere performans düzeylerine göre yazı yazma, cümle yazdırma, hüsnü hat, hesap, kozmografya, coğrafya, Osmanlı haritası, dünyanın hareketleri, resim, süsleme, mimari gibi ders ve konuların öğretimi yapılmıştır.

Mezunları genelde kabiliyetlerine göre devlet kurumlarında veya fabrikalarda görev almışlardır. Görme engelliler okulda genel olarak müzik ile uğraşıyorlardı. Mezun olduktan sonraki yaşamlarını müzikle kazanmak isteyenler fazla olacak ki bu ders kaldırıldığında okulun mevcudunda hayli azalma yaşanmıştır.

Türkiye'nin ilk özel eğitim okulunun eksik yanları olsa da kendisinden sonrası için rehberlik yapmıştır. Okul 1926 yılında İzmir Sağırılar Okulu'na dahil edilmiştir.

Fotoğrafın üzerindeki yazının tercümesi:
"Dilsiz mektebinin ilk sene talebesi"

Osmanlı İşaret Dili Alfabesi

Günler	Dersler	
Cumartesi	Usul-ı imla	Mükâleme
Pazar	Hesab	Vazife
Pazartesi	Ulum-ı diniye	
Salı	Usul-ı imla	Mükâleme
Çarşamba	'Ameli eşya dersleri	
Perşembe	Hesab	

1915 yılına ait haftalık ders programı

KAYIP ZAMANIN ÇOCUKLARI

Bu sayıda kendimize zaman ayırabilmekten bahsedeceğiz. Kendimize vakit ayırabiliyor muyuz, boş vakitlerimizde neler yapıyoruz, yapmaktan hoşlandığımız işler hobilerimiz neler, kendimizi şımartmak için ne yapıyoruz? Kendimizi tanıyor muyuz: duygularımızı biliyor çocuklarımıza çevremize gösterdiğimiz dikkati, anlayışı, verdiğimiz değeri gösterdiğimiz hassasiyeti kendimize de gösteriyor muyuz?

Başkasını sevmek kendini sevebilmekten geçer. Kendimizi sevip, vakit ayırıp, evde bize ait bir zaman yaratabilmek, herkesin kendine ait bir alanı olduğunu kabul edebilmek gerekir. Uygulamaya kendimizden başlıyoruz. Evimizde bize ait bir alan var mı? Sevdiğimiz için yaptığımız bir etkinlik var mı? Yoksa saçımızı süpürge mi ediyoruz eşimize, çocuklarımıza? Saçını süpürge etme sözü bizde fedakârlık göstergesi olarak yapılması gereken, iyi niyet göstergesi olarak öğretildi. Gerçekte durum nedir peki? İyi anne olabilmek saçlarımızın süpürgeye yatkınlığına mı bağlı? Ne kadar süpürge ettiysek, ne kadar kendimizden çalıp eşimize, çocuğumuza, ailemize veriysek o kadar iyi mi oluruz çocuk yetiştirmede ya da evliliğimizde?

Siz ne düşünüyorsunuz? Hiç düşünmüş müydünüz bunu? Biz biz olabiliyor muyuz? Çocuk yetiştirmede en önemli ayrıntılardan biri model olmaktır. Biz kendimiz olursak çocuklarımız bizden nasıl olmaları gerektiğini görebilirler. Kendimiz olabilmek bize, çocuklarımıza, evliliğimize çevremize faydalı olacaktır. Arkadaşlarımızla toplanma olsun, bir hobi öğrenme, dizi seyretme olsun...Amaç kendimize ait bir alan yaratabilmek sadece bize ait bir zaman. Çocuğumuz, eşimiz o gün o saatte müsait olmadığımızı bilebileceği bir zaman.

Sadece kendimiz için değil herkes için önemli bir konu bu. Herkes tek bir hayatı yaşamak için geliyor bu dünyaya. Çocuk sahibi olduğu için ya da evlendiği için kısıtlanan, kendinden vermeye başlayan kişi farkında olmadan kayıp zamanlarını biriktiriyor, sonra yaşamındaki bu eksik zamanı veyahut yapamadığı vazgeçtiği eylemleri çocuğu üzerinden gerçekleştirmeye bir nevi tahsilata başlıyor. Sonra kendileri için planlanmış, başkasının kalıplarına sığmaya çalışan çocuklar çıkıyor ortaya. Bazen dar geliyor kalıpları içine sığmaya çalışıyorlar, bazen de büyük geliyor içini doldurmaya mecbur bırakılıyorlar. Kendileri olmalarına daha en başından müsaade edilmeyen kayıp zamanın çocukları bunlar.

Arada kendileri olmaya kalıptan taşmaya ya da kalıbı boş bırakmaya görsünler hemen müdahale ediliyor kendilerine. Bize yapıldığı gibi. Biz biz olamadığımız için.

Hayal kırıklığına uğruyoruz hemen, ben senin için saçımı süpürge ettim, nelerden vazgeçtim müstahak mı bu yaptığın diyoruz. Sanki seçimlerimizi yaparken bizlere istediğimizi yapacak çocuklar vaat edilmiş ama gerçekte bu kural ihlal ediliyor. Çocuklarımız ise istemedikleri fedakârlıkların bedelini hayatlarıyla ödemeye mahkûm edilmişler bile. Bizler de fedakârlık yapmaya mecbur bırakıldığımızı söyleyerek kendimizi savunabiliriz tabii. Yalnız çocuklarımız herhangi bir tercih yapmadan bizim tercihimizin sorumluluğuna ortak olmuş, bizler ise tercihin sorumluluk doğurduğunu ve bunun sadece bizleri bağladığını bilmeden seçim yapmış oluruz, çocuklarımız adına da.

Onların bizim çocuğumuz olduğu gerçeğini fazla içselleştirerek biraz da abartarak birer uzvumuz gibi davranıyoruz onlara. Onları tanımaya çalışmıyor, şekillendirmeye istediğimiz kıvama getirmeye çalışıyoruz adeta. Biz dünyaya getirdiğimiz için hayatlarını nasıl yaşayacaklarına da bizler karar veriyoruz. Onların bizlere emanet bizlerin de dünyada yolcu olduğumuzu unutarak. Çocuklarınıza emanet gibi davranın, size üç beş günlüğüne değil belki ama 15-20 yıllık emanetler... saygı duy, sev, ilgilen, tanımaya çalış, ihtiyaçlarını karşıla ve aynı evde yaşa hepsi bu kadar basit aslında. Sadece kendi hayatını kendin yaşa. İstedğin gibi, istediğin için. Yaptığın tercihlerinin arkasında dur. Çocuk sahibi olmanın uykusuz geceler olduğunu bilerek, maddi manevi sorumluluğu olduğunu bilerek ve ilerde nasıl biri olacağını bilmeyerek. Sen bu sürecinde yanında ol çocuğunun, o kendisini tanımaya çalışırken sen de onu tanımaya çalış. Nasıl istiyorsan öyle biri ol. Ama kendin ol, sorumluluk sahibi, kendi kararlarını kendi verebilen biri ol mesela. Saçını süpürge çocuğunu eşini suçuna ortak, hayatlarına da ipotek koyma. Bırak herkes kendisine verilen hayatı yaşasın.

Olay sadece bir günü kendine alma değerlerinde fedakarlık yapma değil. Kendin olabilmek önemli. Ailenin seni tanıması ve saygı göstermesi. Kitap okuma ya da film izleme zamanını bilmeleri sana soracakları bir şey olduğunda şuan sevdiği bir şeyi yapıyor biz kendimiz halledelim diyebilmeleri önemli. Mum gibi sadece etrafı aydınlatmak için kendini tüketemezsin, tüketme. Biz insanlar her eylemimizde karşılık bekleriz, takdir görmek için, sevmek için, popüler olmak için... bunlar normal şeyler yanlış yaptığımız şey ise şu: bizim yaptığımız tercih sadece bizi bağlar. Veraset sistemi gibi babadan oğula geçmez. Aldığınız her karardan yaptığınız her fedakârlıktan maddi manevi her eylemden sadece siz sorumlusunuz. Çocuk sahibi olmaya sizler karar verdiniz çünkü. Sizi kısıtlayan çocuğunuz da değil, siz böyle olmasına müsaade ettiniz. Eylemlerimizin tercihlerimizin sorumluluğunu almamız gerekir.

Yapmak da yapmamak da tercihtir. Bunu bilmek ve buna uygun yaşayabilmek gerekir. Sorumluluğunu gör, kendin ol, hayatını feda olarak görme, sevdiğin istediğin için seçtiğin için yap. Kimseyi de suçlama kendini de.

Aynı evde nasıl olacak o iş? Bir film gecen olsun, kahve zamanın, kitap okuma saatin, dinlenme, müzik dinleme günün, komşularla görüntülü sohbet zamanların, malum korona sebebiyle. Altın günün olsun ya da haftada bir gün ev işini eşin çocukların üstlensin sen dinlen tatil günün olsun. Bugün, bir gün de olursa olsun ama senin günün olsun. Yapmak istediklerini yapacağın kendin olmayı ertelediğin bir günün olsun. Memnun olmadığın hayatından dolayı eşini çocukları suçlayacağın her günün yerine sana ait bir günün olsun. Çocuğunu, eşin, ailen, çevren hepiniz... Hem kendimiz olup hem anne, baba, çocuk, arkadaş, komşu, abla, kardeş olabileceğimiz bir hayatımız olsun. Sadece bir hayatımız olsun. Başkalarının hayatları da kendilerinin olsun. Bugün sizin olsun, bugün siz olun.

KENDİNİ SEV, KENDİN OL, KENDİ HAYATINI YAŞA...

OTİZMLİ PROFESÖR DOKTOR: TEMPLE GRANDİN

Bugün sizlere dünyada otizmi yenmiş, bir elin sayısını geçmeyen kişilerden biri olan ve muhteşem Otizmlî Zekâ Temple Grandin'in bir röportajından bir kısım paylaşacağım. Bugün dünyada bilinen otizmin tek tedavi yöntemi YOĞUN EĞİTİM ve kendisi de röportajının bu bölümünde bundan ve otizm ile ilgili püf noktalardan bahsediyor. Bir otizmlî bireyin hayata tutunabilmesi ve yaşam kalitesini yükseltebilmesi için ebeveynleri tarafından desteklenmesi ve SOSYAL DEVLET bilinci ile devletin yoğun eğitim sistemini tam olarak sunması gerekmektedir. Bu sayede birçok otizmlî çocuklar hayata tutunabilir ve hayatta yerlerini alabilir...

Temple Grandin Kimdir?

Hayvan bilimi üzerine Illinois Üniversitesi'nden doktorası olan ve Amerika'daki hayvan çiftlikleri idare tesislerinin üçte birini ve diğer bazı ülkelerde yine bu tarz tesisleri tasarlayan kişidir. Şu anda kendisi, Colorado Eyalet Üniversitesi hayvan bilimlerinde profesör asistanlığı yapmakta ve sıklıkla Amerika'nın dört bir yanındaki otizm toplantılarına konuşmacı olarak katılmaktadır. Şu anda Fort Collins, Colorado'da yaşamaktadır. Dünyada tek yazılı olmayan ama geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilmiş projelere sahiptir. Röportajdan bölüm...

Temple Grandin, Ph.D. Assistant Professor Colorado State University Fort Collins, CO 80523, USA (Revised: December 2002)

İyi öğretmenler benim başarıya ulaşmamı sağladı. Otizm'i yenebildim çünkü iyi öğretmenlerim vardı. 2,5 yaşında deneyimli öğretmenlerin bulunduğu bir ana sınıfına yerleştirildim. Erken yaşlardan itibaren iyi davranışlar göstermeyi ve akşam yemeği masasında nasıl davranmam gerektiği bana öğretildi. Otizmlî çocukların planlanmış ve yapılandırılmış bir gün programına ihtiyaçları vardır. Bunu yanı sıra katı ama aynı zamanda şefkatli öğretmenlerde çok önemlidir. 2-5 yaşlarım arası günlerim oldukça sıkı bir şekilde yapılandırılmış ve programlıydı ve bu programın dışına çıkmama izin verilmiyordu. 45 dakikadan haftada 5 gün olmak üzere birebir karşılıklı konuşma terapisi alıyordum. Ve annem günün 3-4 saatini benimle ve kız kardeşimle oyun oynayarak geçiren bir dadı tutmuştu. Dadım oyun aktiviteleri sırasında bana "sıra" kavramını öğretmişti. Kardan adam yaptığımız zaman alt kısmını ben daha sonrada sırası geldiğinde üst kısmını kız kardeşimin yapması gerekiyordu. Yemek zamanları hep beraber yemek yedik. Otistik davranışlara dönmeme izin verilen tek zaman öğle yemeklerinden sonraki günlük 1 saatlik dinlenme süremdi. Ana sınıfına gitmem, haftalık konuşma terapisi, oyun aktiviteleri ve "görgülü" yemek yeme zamanlarım da eklendiğinde haftada 40 saat eğitim alıyordum ve beynim bu dünyayla bağlantıda olmak zorunda oluyordu.

Otizmlî birçok insan görsel zekâlıdır. Resimler ile düşünürüm. Kelimeler ile düşünmem. Tüm düşüncelerim hayal dünyamda geçen bir videokaset gibidir. Resimler benim anadilim, kelimeler ise yabancı dilimdir. İsimler benim için öğrenmesi en kolay kelimelerdi çünkü kafamda onları bir resimle eşleştirebiliyordum. Ancak aşağı ve yukarı gibi kelimeleri öğrenebilmem için öğretmenin bu kelimeleri fiziksel olarak sergilemesi gerekiyordu. Örneğin elinize bir oyuncak uçak alın ve yukarı dediğiniz zaman uçağı masadan havaya kaldırın. Bazı çocuklar eğer uçak maketine yukarı veya aşağı yazılı kartlar yapıştırılırsa daha kolay öğrenebilir. Uçak havalanacağı zaman yukarı kartı yapıştırılır ve uçağı indirdiğimiz zaman da aşağı kartı yapıştırılır.

Uzun soluklu talimatlar vermekten kaçının. Otizmlî insanların sıralamayı akılda tutmak konusunda zorlandıkları gözlemlenmiştir. Eğer çocuk okuyabiliyorsa talimatları bir kâğıda yazın. Ben sıralamayı asla aklımda tutamazdım. Eğer benzinliğe gidilecek yolu sorsam sadece ilk 3 talimatı hatırlayabilirdim. Eğer 3'ten fazla izlenecek sıra varsa talimatlar bir kâğıda yazılmalıdır. Ayrıca telefon numaralarını da ezberleyemezdim çünkü aklımda bir resmini yapamazdım.

Birçok otizmlî çocuk çizim yapmada ve bilgisayar programlamada oldukça yeteneklidir. Bu yetenekleri desteklenmelidir. Çocukların içsel yeteneklerini geliştirmeye çok önem verilmelidir. Çünkü bu yetenekler becerilere dönüşür ve ileride çocuğun iş bulabilmesini sağlar.

Birçok otizmlî çocuk bir konuya saplanıp kalır. Örneğin tren veya harita gibi konulara saplanıp kalabilirler. Bunu çözmenin en iyi yolu saplandıkları konuyu eğitimi desteklemek amacıyla kullanmaktır. Örneğin eğer bir çocuk trenlerden hoşlanıyorsa, trenleri okuma için veya matematik için kullanın. Trenler hakkında kitap okuyun veya trenlerle ilgili matematik problemleri yapın. New York'tan Washington'a bir trenin ne kadar sürede gideceğini hesaplayın.

SİBER ZORBALIK

Son yıllarda sıklıkla duymaya başladığımız “siber zorbalık” kavramı, internetin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan yeni bir zorbalık türüdür. Sosyal ağlar, mesaj grupları, videolar ve dijital oyunlar en çok çocuklar ve gençler için bir takım riskler barındırmaktadır. Çocuk ve gençlerin çevrimiçi ortamda karşılaştıkları en önemli risklerden biri de siber zorbalıktır.

Siber zorbalık ya da sanal zorbalık, birey veya grup tarafından başka bir bireye ya da gruba, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile tehdit edici, korkutucu, onur kırıcı, iftira dolu, utandırıcı mesaj ve/veya görüntülerin kasıtlı ve düzenli bir şekilde gönderilmesidir.

- Bir kişiye karşı, internet ya da cep telefonu kullanılarak tekrar tekrar gerçekleştirilen saldırgan davranıştır.
- Baskı kurma ve orantısız güç uygulamayla ilgilidir-taraflardan biri, diğerine göre çok zayıf konumdadır.
- İnternet üzerindeki güç dengesi, örneğin, teknik beceriler ya da arkadaş sayısı doğrultusunda belirlenebilir.

Siber zorbalık, çocuklar ya da ergenlerin başka çocuklar ya da ergenler tarafından internet, dijital teknolojiler ya da cep telefonları aracılığıyla eziyet, tehdit, taciz, küçük düşürülme, utandırılma ve benzeri şekillerde hedef alınmasını ifade etmektedir.

Son yıllarda elektronik ve bilgisayara dayalı iletişim ve bilgi paylaşımının artması çocukların ve gençlerin sosyal iletişimini, öğrenme yöntemlerini ve eğlence biçimini oldukça değiştirmiştir. Elektronik posta, web siteleri, mesajlar, web kameralar, sohbet odaları, sosyal paylaşım siteleri gibi elektronik iletişim araçları özellikle gençlerin sosyal hayatlarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Son yıllarda çocukların ve gençlerin sosyal hayatlarının büyük çoğunluğu çevrim içidir. Çevrim içi sohbetler yüz yüze sohbetlerden daha farklıdır. Bir takım olumsuzlukları açığa çıkarmak, yüz yüze söylenemeyen şeyleri sanal ortamda söylemek daha kolay olmaktadır. Bu kolaylık, önceleri sınıf ya da okul ortamlarında yaşanan akran zorbalığının sanal âleme taşınmasına neden olmuştur.

SİBER ZORBALIK VAKALARI NEDEN/NASIL ORTAYA ÇIKIYOR?

- Siber zorbalık, kasıtlı davranışlar olarak tanımlanmakla birlikte, önemli bir bölümünün de sonuçları kestirilemeden yapılan yarı-kasıtlı, katta kasıtsız davranışlar olarak görülüyor.
- Bu davranışların bazıları şakalaşmak ya da eğlenmek amacıyla başlayabiliyor.
- Ergenler arasında birinin komik, hoş görünmeyen fotoğraflarını paylaşmak, birine isim takmak ya da hakkında dedikodu üretmek bir şaka konusu olarak görülebiliyor.

Siber zorbalık, bilgi ve iletişim teknolojilerinin uygunsuz kullanımı ile günümüzde bireylere en fazla sorun yaratan ve yıkıcı sonuçlara yol açabilen durumlar arasındadır. İlgili alanyazında, tekno zorbalık, elektronik zorbalık, çevrimiçi zorbalık gibi terimler ile de ifade edilen siber zorbalık kavramı, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel kişiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümü biçiminde tanımlanmaktadır. Söz konusu davranış, bilinen zorbalık davranışı ile benzer özellikler gösteriyor olsa da yöntem olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yoluyla gerçekleştirilmektedir.

SİBER ZORBALIK HANGİ ŞEKİLLERDE KARŞIMIZA ÇIKAR?

Siber zorbalık farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki davranışlar siber zorba davranışların örnekleridir;

- Mobil cihazlar aracılığıyla başkalarının görüntülerini onların izni olmadan çekip paylaşmak,
- Sosyal ağlar ya da sohbet odaları gibi çevrimiçi ortamlarda başkalarına aşağılayıcı, alay edici, öfke dolu, kaba, cinsel taciz veya şiddet içeren mesajlar göndermek,
- Bir kişinin kişisel bilgilerini izni ve haberi olmadan internet ortamında paylaşmak,
- Sosyal ağlarda birisi hakkında dedikodu yaymak ya da özel hayatıyla ilgili konuları herkesle paylaşmak,

- Bir kişiye alakalı olarak karalayıcı, aşağılayıcı web sayfaları hazırlamak,
- Başkası adına sahte hesap açıp, onun kimliğine bürünmek,
- Bir kişinin sosyal ağlardaki tüm hesaplarını onu rahatsız edecek biçimde takibe almak,
- Sosyal ağlardaki paylaşımlarına sürekli olumsuz yorumlar yapmak,
- Ortak arkadaşları organize ederek hedef olarak seçilen bireyi, arkadaş listelerinden silmelerini ve engellemelerini, yani sosyal olarak dışlamalarını sağlamak.

SİBER ZORBALIĞI ÖNLEMELİK İÇİN NELER YAPABİLİRİM?

- Sosyal ağlardaki hesaplarınıza olan erişimi tanıdığınız ve güvendiğiniz kişilerle sınırlayın,
- Kullandığınız çevrimiçi platformların güvenliğine dikkat edin ve bu ayarları “güvenli” konumda tutun,
- Sosyal ağlarda başkalarının erişimine açık ortamlarda kişisel bilgilerinizi paylaşmayın,
- Hesaplarınıza ait şifrelerinizi arkadaşlarınızla bile paylaşmayın,
- Kaynağına güvenmediğiniz iletileri açmayın, yabancılardan gelen arkadaşlık tekliflerini kabul etmeyin,
- Sinirliyken paylaşım yapmayın,
- Başkasını da ilgilendiren bir içerik paylaşmadan önce onun iznini alın,
- Birini rahatsız edecek türdeki paylaşımların yayılmasına aracılık etmeyin,
- Siber zorbalığa maruz kalırsanız bunu hemen güvendiğiniz bir yetişkinle paylaşın,
- İnternete erişim hakkınızı kullanırken başkalarının haklarını gözetme sorumluluğunuzu unutmayın.
- Dijital dünyada attığınız her adımın gerçek hayatta karşılığı olduğunu unutmayın!

ÇOCUĞUNUZ SİBER ZORBALIK KURBANIYSA/YAPIYORSA;

- Bilgi sahibi olun
- Çocuğunuzla konuşun
- Sınır koyun
- Hatırlatmalarda ve tavsiyelerde bulunun
- Bildirin
- Çocuğunuzun çözümün parçası olmasını sağlayın

İTERNET KULLANICISI OLARAK İTERNETİN RİSKLERİNİ EN AZA İNDİRMEK İÇİN ŞUNLARI YAPABİLİRİM;

- Bilgisayarında virüs ve casus yazılımları engelleyici programlar kullanabilirim
- “Güvenlik Duvarı”nı etkin hale getirebilirim,
- Tanımadığım kişilerden gelen mesaj ve eklenti dosyalarını virüs taramasından geçirmeden açmam,
- Güvenilir bilgi kaynaklarını seçebilir, interneti kendi gelişimim için kullanabilirim,
- Çevrimiçi ortamlar için kolayca tahmin edilemeyecek şifreler belirlerim,
- Çevrimiçi ortamda kendimin ya da aile bireylerimin kişisel bilgilerini paylaşmam.

ERGENLİK DÖNEMİ YALNIZLIK DUYGUSU

Ergen, zaman zaman başkalarından uzaklaşmak, kendisi ile baş başa kalmak isteyebilir. Yalnız kalma isteği ile birlikte ergen yakın arkadaşlıklar kurma ve bir grubun üyesi olma ihtiyacı ile karşı karşıya kalır. Yalnızlık ergenlikte veya hayatın daha sonraki dönemlerinde görülebilen bir duygudur. Ergenler etraflarında samimi olacakları bir sosyal grubun desteğine ihtiyaç duyduklarında buna cevap verecek birilerine sahip değillerse veya başkalarıyla uygun sosyal ilişkiler kurma olgunluğuna sahip olmadıkları için bunu yapamıyorlarsa, yalnızlık duyarlar. Yalnızlık duygusu bireyin sosyal yeteneği yanında benlik değerine ve cinsiyetine de bağlıdır. Yalnızlık duygusu çekenler kendi anne babaları ile sönük ilişki içindedirler. Onlarla olan ilişkileri olumsuz olmuştur veya reddedilmişlerdir. Anne babadan birinin veya her ikisinin veya bir yakının kaybı da yalnızlık hissi doğurabilir. Yalnızlık hissi duyanlar daha düşük benlik değerine sahip olabilirler, aynı zamanda başkalarıyla sosyal ilişki kurma konusunda eksiklikleri olabilir.

Yalnızlığın en önemli göstergesi arkadaşsızlıktır. Herhangi bir nedenle kendi grubundan ayrılan genç başkalarının yanında sosyal olarak yalıtılmış olmanın sıkıntısını yaşar. Yakın ve samimi ilişkiler içinde bir arkadaşına sahip olamama da yalnızlık duygusunu arttırmaktadır (Link, 1991).

Keyes (1991)'e göre yakın ilişkiler ya da kişilerarası ilişkiler geliştirememeye otomatik olarak yalnızlık durumunu ortaya çıkarmaktadır. Yalnızlık duygusu bireyin yaşamının hemen her döneminde görülebilen bir duygudur. Bireyler çevrelerinde samimi, içten ve güvende olacakları sosyal bir grubun desteğine ihtiyaç duyduklarında, bu ihtiyacı karşılayacak kişilere sahip değillerse ya da başkaları ile uygun sosyal ilişkiler kurma olgunluğuna sahip olmadıkları için bunu yapamıyorlarsa yalnızlık duyarlar.

Arkadaşlık ilişkileri ergenler açısından oldukça önemlidir. Ergen, başkaları tarafından kabul edilmediğinde kendini sosyal olarak yetersiz hissetmekte, bunun sonucunda da içe çekilme, depresyon ve problemleri içselleştirmeye yatkınlık artmaktadır (Yücel, 2009). Yalnızlık yaşayan ergen, kendisini tehdit edilmiş olarak algılayacaktır. Dürtülerini kontrol etmeye ilişkin başarılı bir model yetişkin yoksa ergenin yalnızlığı tolere edilemeyen cinselliğe, saldırgan fantezilere ve duygulara neden olabilmektedir.

İki tür yalılıktan söz edilmektedir, duygusal yalıtım ve sosyal yalıtım.

Duygusal yalıtım içsel dünyanın bir çeşit boşluğudur. Çok yakın ve mahrem ilişki kuracak karşı cinsten birinin yokluğundan duyulan yalnızlıktır. Sosyal yalıtım bir gruba katılmaktan veya bir topluma girmekten mahrum olma bireyde uzaklaştırılmış ve itilmiş olma duygusu doğurabilir. Bireyin bu durum karşısında canı sıkılır veya huzursuz olur.(Santrock, 1993:359).

Herhangi bir nedenle kendi grubundan ayrılan genç başkalarının yanında **sosyal olarak yalıtılmış** olmanın sıkıntısını yaşar. Yakın ve samimi ilişkiler içinde bir arkadaşına sahip olamama da yalnızlık duygusunu arttırmaktadır. Zorunlu nedenlerle çevre değiştirenler, yeni sosyal çevre oluşturmaya kadar yalnızlık hissederler. Sosyal ilişki kurmakta becerikli olmayanlar yeni çevrelerine uyum sağlamakta güçlük çekerler. Yalnız hissi duyanlar sosyal ihtiyaç ve arzularını değiştirerek veya sosyal ilişkilerini değiştirerek bu duyguların üstesinden gelebilirler. Bazıları sigara ve içki içerek, bazıları ise çok çalışarak yalnızlıklarını unutmak isteyebilirler.

SORU-YORUM

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için okul öncesi erteleme nasıl yapılır?

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerden kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66, 67 ve 68 aylık olanların velisinin yazılı talebiyle; eylül ayı sonu itibarıyla 68 ayını tamamlamış,79 aydan gün almamış olan ve ilkokula başlamaya hazır olmadıklarını Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporu ile belgeleyen öğrencilerin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda okul öncesi eğitime 1 yıl daha devamları sağlanır. e-Okul Sistemi üzerinden ilkokula kaydı yapılan ve okul öncesi eğitim süresi uzatılan çocuklar il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı ile okul öncesi eğitim kurumunda eğitimlerini sürdürürler.

KAYNAKÇA

- Belemir ERKEN, Dil Sükûtta Eller İcraatta: Osmanlı Sarayında ve Toplumunda Dilsizler (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)
- Durmuş, A (Eds). (2021). Sağlık Her İşin Başı. Yeşilay, İstanbul.
- Emre ÜNLÜ, Osmanlı Döneminde Zihin Yetersizliği Olan Bireyler (Yayımlanmış Makalesi)
- Eryiğit, T. H. (2021). Özel eğitim alanında çalışan meslek elemanlarının yardımcı teknolojileri kullanımına yönelik görüşleri ve tutumlarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, Müjdat /Yeni Medya Ve Siber-Sanal Zorbalık
- Güvenli İnternet Merkezi/Siber Zorbalık Nedir? Nasıl Mücadele Edilir?
- Hanağası Figen, Derleme, Wilson Hastalığı, Gayrettepe Florance Nightingale Hastanesi NörolojiKliniği , İstanbul
- <https://dergipark.org.tr/tr/>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188874>
- <https://exam416365773.wordpress.com> adresinden 13.10.2021 tarihinde erişilmiştir.
- <https://iiedc.indiana.edu/irca/articles/teaching-tips-for-children-and-adults-with-autism.html>
- <https://medicalpark.com.tr>
- <https://medicana.com.tr>
- <https://mehmetoyal.k12.tr/apert-sendromu/i/324>
- <https://npistanbul.com/hidrorefali-nedir>
- Kamuran ŞİMŞEK, Osmanlı Devleti'nde Engelli Eğitimi (Yayımlanmış Makalesi)
- Kulaksızoğlu A, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, 13.Basım Ss:90-91
- M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl : 2005, Sayı 21, Sayfa : 183-192
- Özel Eğitim Genel Müdürlüğü/Aile Eğitim Serisi/Çocuğunuzun Geleceğine Nasıl Katkı Sağlayabilirsiniz?/Siber Zorbalık
- Ramazan GÜNAY, Halil İbrahim GÖRÜR, Osmanlı Devleti'nde Sağır, Dilsiz ve A'mâ Mektebi (Yayımlanmış Makalesi)
- Sertkaya, M. F. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında teknoloji ve yardımcı teknoloji kullanımına yönelik öz-yeterlik ve tutumlarının belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sıdal, S. (2021).100 soruda sağlıklı yaşam ve spor. Pozitif yayınları , İstanbul.
- Yeşilay. (2021, 10). Sağlıklı bir yaşam için [Broşür]. Yeşilay yayınları ,İstanbul.

**GÜMÜŞHANE REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

**ADRES: İNÖNÜ MAHALLESİ AYDIN
DOĞAN KÜME EVLER NO: 32/3
MERKEZ / GÜMÜŞHANE**

Telefon : 0 (456) 213 43 47

Faks : 0 (456) 213 25 73

E-posta : 254496@meb.k12.tr

@gumushaneram

gumushaneram

İŞİMİZ GÜCÜMÜZ İNSAN